

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliæ Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

108. Qua diligentia vti debeant Prælati in perscrutandis epulis in Conclave
intrantibus? Et docetur in ipso casu, & aliis, quod iuramenta de
obseruandis statutis, legibus, & Constitutionibus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

Pontificis electionem conditum fuisse, facile contrarium effectum operari posse contra l. legata inutiliter, ff. de adiun. leg. Non obstat Quemadmodum omnibus egressis omnes ad redendum compellendi sunt, ita & quando pars tantum exierit, indicandum esse, arg. d.l. Quia de tuta, quia respondeo legem illam procedere non posse, abe- cunq; eadem ratio non subest, ut per gloss. in Clem. 11. in ver. defensor de reb. Eccles. non alien. & gl. in l. Qui hominem in princ. ff. de solu. & per Ias. in l. Servi electione §. cum fundus, ff. de leg. 1. cum multis simil. sed in causa ista non subest eadem ratio ergo &c. Parte, quia omnibus excubibus tunc sine Pastore Ecclesia relinqueretur, quod quidem maximi momenti, infiniti ponderis esse nouimus, ut gloss. in Clem. Ne Romani §. Ceterum. Secus est, quando aliqui tam- tum exirent, quia ad alios eligendi facultas recidit, qui ut dixi, facultas etiam in concordiam adducuntur. Non obstat paucalem Constitutionem ob utilitatem pu- blicam extendi posse per text. ubi Bar. in d.s. Exercitus respondet enim id locum habere, quando, nisi fieret extenso, publica utilitas ledetur, ut ibi per Bar. di- centem, idem demissio ab exercitu admissum ab cohortie extensionem fieri, quia alias delictum contra publicam utilitatem impunitum remaneret, contra l. Ita vulnera- tus, sicut l. Aquil. Sed in proposta difficultate quam- vis nisi non cogarentur, nihilominus Ecclesia sine Pa- store non remaneret, quia ab aliis facilius electio fieret, ut diximus. Ita ille, qui tamen pro affirmativa sen- tentia assert Angelum cum rationibus minimè con- temndis, ad illum, & non pigebit.

RESOL. CVII.

An Cardinalis, v. g. qui mandauit Conclave, ut scribat extra Conclave circa materiam electionis, in censuram Pij IV. incurrat!

Ex quo deducitur, quod censura prolata contra aliquid facientes non comprehendit mandantes.

Ideo si quis mandat famulo, ut legeret librum haereti- cum & ipsum audiret, non incidet in censuram tam contra legentes libros Haereticorum.

Et iam infertur non incurvere censuram latam contra colloquentes cum Monialibus, si quis loquatur cum ipsis per intermediam personam.

Et notatur in primo casu supra positio Cardinale in tal- eas peccare mortaliter propter mandatum, & coope- rationem cum peccato famuli? Ex part. 12. uactat. 2 Ref. 14.

§. I. Videlicet affirmatio respondendum, nam qui per alios facit per se ipsum facere videtur, ut assert Regula 72. Qui facit, &c. in 6. Vnde qui mandat solui, ipse videtur solvere, ut ait Et si de officio eius cui mandat, est iurisdictio. Et ideo is, qui alienam iurisdictionem exequitur, non pro suo imperio agit, sed pro eo cuius mandato ius dicit, l. Et si de officio eius cui mandat, est iurisdictio confessionis eius cui fides datur, qui vel per se, vel per Advo- catum suum, in libello supplice porrecto, ali- quid assert, quod contra se est, l. Cum precum, cap. de liberal. caus. Et valet dictum testis dicentis. Tunc ligna amputasse, etiam per alium, ut consilio suo, lib. 2, ait Marianus Socinus nepos. Sic & in testamentis, atque ultimis eulogii, qui sepul- ram per alium eligit, perinde est ac si eligeret per seipsum, Anchar consl. 214. Et qui alieno anno tabulas testamenti signat, perinde est atque si proprio anno signasset. §. Posset Inst. de Testam.

2. Sed ego puto in tali casu non incidere in censuram, quia censura prolata contra aliquid fa- cientes non comprehendit mandantes, ita Sanchez tom. 1. de marimon. lib. 4. dist. 49. n. 1. & 2. Henriquez lib. 13. cap. 17. n. 2. & alij.

Dices in hoc casu Cardinalis operatur in frau- dem legis ne in censuram incurrat. Respondeo, quid indecensura enim non fertur contra cum qui aliquid operatur fraudulenter ne incidat in ipsam, sed contra facientes actiones sub censura prohibitas, & ideo si quis ne incidet in censuram Bulla Cœ- ne mandante famulo ut legeret librum haereticum & ipsum audiret, non incidet contra legentes li- beros haereticorum; quia in tali casu Dominus non legit, sed facit legere. Ita Fagundez in Decalog. tom. 1. capite 14. num. 27. art. 8. Trullench. in Decalog. tom. 1. libro 1. capit. 5. dub. 9. §. 3. num. 24. Coninch de fide disputation. 18. dub. 11. num. 17. 8. & alij. Ergo & in casu nostro Cardinalis non incidit in censuram, quia non scribit literas extra Conclave, sed manda- uit, vel consuluit, ut scriberentur. Nec obstat autho- ritas Bonacina adducta supra in Refolut. 10, nam di- ftingendum est inter Collocutionem, & scripturam, & in ista materia non est facienda extensio, sed stri- & tè verba sunt interpretanda.

4. Ad argumenta pro contraria sententia ad- ductum, quod qui per alium facit, per seipsum fa- cere videtur. Respondeo primo, hoc procederet for- sit in nostro casu, si Cardinalis mandaret famulo, ut nomine ipsius Cardinalis literam scriberet. Se- cundo illud axioma intelligendum est stante fictione Iuris, quæ quidem non sufficit, ut quis in cen- suram incurrit, & sic probabiliter aliqui afferunt non incurrere in censuram contra colloquentes cum Monialibus, si quis loquatur cum ipsis per interme- diam personam. Et ita me citato docet Tamburinus de iure Abbatistarum dist. 23. quej. 8. numer. 2. & 3. & me citato Pellizarius de Monialibus cap. 5. sect. 5. num. 215. & me citato Ianuarius de Casibus reservatis refolut. 134. num. 49. cum aliis notat dictum Cardi- nalem in tali casu peccare mortaliter propter mandatum, & cooperationem cum peccato fa- muli.

RESOL. CVIII.

Qua diligentia viri debeant Prelati in persecutandis epulis in Conclavi intranib;.

Et docetur in isto casu, & alius, quod iuramenta de ob- seruandis statutis, legibus, & constitutionibus seculari- bus, vel Ecclesiasticis, intelligenda sunt, quatenus sunt in usu, & obseruantur?

Et adiutoriu preceptum sub pena suspensionis non in- ducente peccatum mortale, nisi expresse, & verbis equi- valentibus id significetur.

Et notatur, quod si superadiuersus Prelatus adhibendo diligenter moralem in persecutandis epulis alienius Cardinalis timeret, ab ipso inferendum grave dam- num, tunc equidem ad nullam diligentiam teneretur?

Ex part. 12. tr. 2. Ref. 15.

§. I. IN Bulla præfati Pij IV. sic habetur: Prelati in quoque ad Custodiā Conclavis deputati, sub pena perirrij, & suspensionis à diuinis maximis, & ex- quisita diligentia reuirant in inspicendis, ac persecutandis epulis, & aliis rebus, ac personis in Conclave intranib; & de eo exequentibus, ne sub earum rerum velamine, littera; aut nota, vel signa aliqua transmittantur; ita ibi: Et quidem illa verba: maxima,

Sup. hoc
magis late
in tom. 5. tr.
1. Ref. 75. &
in aliis eius
primæ not.

Sup. hoc
præter do-
ctrinam Ref.
not. præteri-
te. signanter
in tom. 4.
§. Sed hanc
tr. 3. Ref. 44.
§. Sed hanc
ad lin. 6. Sed
legi. cam
per totam.

Quæ hic est
supra Ref.
103.

Sup. hoc in
tom. 5. tr. 1.
Ref. 84. §. 2.
ad medium,
& in Ref. 88.
§. Sed in fine.
& in tom. 7.
tr. 1. Ref. 306.
in fine.
Et pro man-
dato con-
tentio in pe-
nult. lin. hu-
ius Ref. sup.
in Ref. 103. §.
vlt. ante me-
diuum. à vers.
Nota vero*

420 Tract. VII. De Potestate, & Priuilegiis

E exquisita diligentia videntur importare plusquam diligentiam moralē. Verum quia statuta ē praxi, & obseruantia ipsorum, atque ita prout retro practicata, & obseruata fuerunt, interpretanda, & vel restringenda, vel extendenda veniūnt, ut probat Graueria conf. 7. 5. num. 14. par. 4. Decianus Respons. 32. numer. 17. vol. 2. & alij, quos citat, & sequitur Hulcius Hammus in *Encyclopediā Iuris* part. 1. titulo 3. cap. 7. numero 71. Vnde interpretatio Statutorum ē consuetudine, praxi, & obseruantia defumi debet, etiam si proprietas verborum Statuti repugnat. Ioān. ex Amicis conf. 42. num. 16. & 17. Ernest. Cothamann. Respons. 48. num. 24. vol. Alderman. Mafcard. de general. Statutorum interpretat. conel. 2. num. 156. Et hæc omnia procedunt tam in legibus Civilibus, quam Ecclesiasticis, ex his dicendum videtur sufficere diligentiam moralē, ut quis non incurrat per iurum & suspensionem in videndis, & perscrutandis epulis, qua in Conclavi pro Eminentissimis Cardinalibus introducuntur. Et hoc stante praxi, & consuetudine post dictam Bullam Pij IV. (non illam derogante, obserna hoc, sed illam declarante, & interpretante) quam obseruant Pralati, qui postea Summi Pontifices fuerūt, & hodie ex hoc alij Pralati obseruant. Quanta esse debet hæc diligentia moralis, remittendum puto arbitrio docti, & timoratæ conscientiæ viri, ut suppono esse Pralatos, qui assistunt in Rotis. Nec sufficit dicere, quod sit impossibile, ut si quis velit, non introducat litteras in epulis supradictis, quia potest litteras apponere intra pāncm, & intra fundum artocreatum vulgo *Pastori pasticci*, vel in fundo Cornutarum aut in fundo suberis frigidarij vulgo *Contemptor*, seu *Rinfrescati*; Respondeo hoc non obstat ut ipsi libenter ut perscrutandis epulis, ut Bulla præcipit: sufficit tamen, ut dixi, & praxis ostendit adhibere diligentiam moralē arbitrio boni viri, non obstantibus illis verbis Bullæ maximam & exquisitam diligentiam. Et in particulari de dicta diligentia morali, sic loquitur Lauorius in var. Elucubr. 3. cap. 3. numero 23. Perscrutentur ci- baria, & vas, qua intromittuntur omni solertia, & si di intraspiciendo epulas, & ferula, ne forsan laterent aliqua littere, nec non vinum, & aquam in vitreis vas, exportare faciant. Itaque rigidam cuiusdam Pralati diligentiam non puto necessariam, aliquorum vero socrdiam danno, si forsitan adfaret, quod non puto Sed si aliquis querat an dictos Pralatos comprehendant excommunicatio lata in cap. vbi periculum. Respondeo negatiū, quia ibi tantum efficitur mentio de Magistratibus, & Rectoribus. Ergo non est extenda ad Pralatos Custodes Rotarum, stri- cte enim verba in hac materia sunt interpretanda.

2. Nota tamen hic obiter ad sedando scrupulos cuiusdam Pralati nimis timoratæ, ac delicate conscientiae me tria illi respondisse. Primo suspensionem in isto casu latam à Pio IV. non esse late sente nta, & ideo in eius fractione quem non esse verè sus- pensum, sed suspendendum, Ita Thesaurus in praxi de pāncis part. 2. Verb. Conclave, cap. 2.

3. Secundo me non posse tanquam improbabilem damnare opinionem afferentium, præceptum sub pena suspensionis non inducere peccatum mortale nisi expresse, vel verbis æquivalentibus id significetur. Ita Magister Marcus Serra Dominicanus tom. 2. in 1. 2. D. Thomas quæst. 96. art. 4. & ex Societate IESY vel mesmo, Pater Tamburinus opuscul. de Sacram. Missæ lib. 3. cap. 1. §. 8. num. 4. & 7. Cajetanus 2. 2. quæst. 286, in art. 9. circa solut. ad. 2. & in summ. verb. Præcepti trā- gressio verb. Peccata præceptorum Nauarr. in summ. cap.

Sup. hoc in
tom. 6. tr. 1.
Ref. 42. §.
vltim. & in
Ref. 43. & 57.
§. 2. propter
finem vers.
vel mesmo,
Salon. & in
tom. 5. tr. 1.
Ref. 11. & 12.

23. numer. 53. Coriduba in Reg. D. Francisci capit. 16. Sup. hoc
quæst. 3. punct. 1. in 4. modo cognoscendi, quando quæstan-
do obligat sub mortali, Valen. 1. 2. disp. 7. q. 5. pan. 6. in 4. Signo. Salon. 2. 2. question. 7. artic. 1. contrar. 8.
reg. 3. in fin. Vide etiam à fortiori Escobar in Theo-
log. Moral. tom. 1. lib. 5. sect. 2. prop. 31. num. 165. Re-
migium in summ. tract. 2. cap. 4. §. 12. num. 7. Azotium
tom. 1. lib. 5. cap. 6. quæst. 5. & Sayrum in Clavis regia
lib. 3. cap. 7. num. 25. cum aliis.

4. Et quia dictus angebarat iuramento præsto, dixi quod iuramenta de obseruandis Statutis, Legi-
bus, & Constitutionibus fœcularibus, ut Eccle-
sticis intelligenda sunt *quatenus sunt in usu*, & ob-
seruantur. Ita Gomez in leg. Taurin. 365. & 366.
Gutierrez de iure confirmat. part. 1. cap. 37. numer. 14.
Malderus in 2. 2. D. Thom. tractat. 10. cap. 6. dub. 9. * Quem
Sanchez in Summatom. 1. lib. 3. cap. 14. & alij, quos
ego adduxi in part. 3. tract. 6. * resol. 39. Verum reclin-
quendo supradicta, tantum scrupulos applicanda,
dico absoluē Pralatos custodes Rotarū satisfacere
suo muneri, & iuramento, si in perscrutandis epulis
& personis intra Conclave intrantibus adhibeant
diligentiam moralē arbitrio viri prudentis, ac timo-
ratis conscientiae mensurandam, alioquin pecca-
tent mortaliter; agitur enim de re nimis gravi, or-
dinata ad bonum totius Ecclesiæ, videlicet elec-
tionem liberam Pontificis, & ideo tali transgressioni
imponitur pena suspensionis, qua contra allatos
Doctores inducere peccatum mortale communis
fere sententia, quam nonnullissime docet Vibanus ab
Ascensione in Theol. Moral. tract. 1. cap. 6. Malleus
in Theol. Mor. tom. 2. Malleatio. 1. Bradæa 11. quæst. 4.

5. Nota verò hic obiter, quod si aliquis Pra-
laus adhibendo diligentiam moralē in perscrutandis
epulis aliquiis Cardinalis timeret ab ipso inferen-
dum graue damnum in honore, & bonis temporalibus,
tunc equidem ad nullam diligentiam tenetur,
qua præcepta positiva non obligant cum tan-
to discrimine, ut tradunt Doctores, quos citat, &
sequitur Ioann. à Trinitate de confess. sollicit. sect. 7.
dub. 4. num. 3. 4. Leander de Sacra. tom. 1. tract. 5. disp. 13.
quæst. 44. Lupus Edit. Inq. part. 1. lib. 5. dist. 3.
art. 2. difficult. 2. Verum hoc probabiliter non potest
timeri, stante pietate, & prudentia Eminentissimo-
rum Cardinalium.

RESOL. CIX.

Au sit probitus ingressus per Rotam aliquius infans non attingens usum rationis intra Conclave?

Et exponit cap. vbi periculum?

Et infertur esse prohibitum ingressum infans intra septa Monialium?

Et queritur, an si quis clam in Conclavi ingreditur incidat in censuram?

Et notatur, quod si post ingressum in Conclavi iste talis loqueretur secrete cum aliquo Cardinali, si cōcurreret in excommunicationem?

Et quid de priuatione officij, & beneficij, quam in cap. vbi periculum imponit Pontifex ipso facto, teneat ne ad bac ante indicis declarationem?

Et an vero intrantes in Conclavi subiiciantur tantum supradictis penit. vel etiam peccent mortaliter?

*Et tandem aduertitur Sacram Congregationem Cardi-
nalium declarasse Decretum ab ipsa additum, quo pro-
hibetur Regularibus accedere ad Monasteria Monia-
lium sub pena priuationis officij, ac vocis attine, &
passione, obligare ad mortale? Ex part. 12. tract. 2.
Ref. 16.*

§. 1. Hi